

ตอน ก.

การใช้สัญลักษณ์แทนหน่วยเสียง

สัญลักษณ์แทนหน่วยเสียงของภาษาเชียงใหม่ ที่จะใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เกือบทั้งหมดจะไปตามที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์เรื่อง "หน่วยเสียงของภาษาเชียงใหม่"
ซึ่งได้กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

๑. หน่วยเสียงพยัญชนะ

๑.๑ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น

๑.๑.๑ หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว มีทั้งหมด ๒๑ หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น
ประเภทย่อยได้ ๕ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) หน่วยเสียงกัก มี ๑๑ หน่วยเสียงได้แก่

/p-/	เช่น	/pay/	ไป
/t-/	เช่น	/ta: ¹ /	ตา
/c-/	เช่น	/com ² /	บน
/k-/	เช่น	/ke:ŋ ¹ /	แกง
/ʔ-/	เช่น	/ʔa:y/	อาย
/ph-/	เช่น	/pha:y ⁵ /	ไฟ
/th-/	เช่น	/tho:n/	ทอน
/ch-/	เช่น	/cha:/	ชา

^๑ เบญจวรรณ สุนทรากุล, "หน่วยเสียงของภาษาเชียงใหม่" (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๕),
(อักษรสำนวน).

/kh-/	เช่น	/kha: ² /	'ชา'
/b-/	เช่น	/ba:n/	'บาน'
/d-/	เช่น	/di:/	'ดี'

(๒) หน่วยเสียงเสียดแทรก มี ๓ หน่วยเสียง ได้แก่

/f-/	เช่น	/fon ¹ /	'ฝน'
/s-/	เช่น	/sa: ⁵ /	'ตะกร้า'
/h-/	เช่น	/ha:m/	'ขนาดกลาง'

(๓) หน่วยเสียงนาสิก มี ๔ หน่วยเสียง ได้แก่

/m-/	เช่น	/mɛ:t ³ /	'มีด'
/n-/	เช่น	/nɔ: ⁵ /	'นอน'
/ŋ-/	เช่น	/ŋa:w/	'ยาว'
/ŋ-/	เช่น	/ŋa:w ³ /	'โง่ง'

(๔) หน่วยเสียงข้าง มี ๑ หน่วยเสียง ได้แก่

/l-/	เช่น	/luak ¹ /	'ฉลาด'
------	------	----------------------	--------

(๕) หน่วยเสียงกึ่งสระ มี ๒ หน่วยเสียง ได้แก่

/w-/	เช่น	/wa: ³ /	'วาง'
/y-/	เช่น	/yɔ: ^๓ /	'วาง'

๑.๒ หน่วยเสียงพยัญชนะประสม มี ๔ หน่วยเสียง ได้แก่

/cw-/	เช่น	/cwan ¹ /	'คลัง, เพอ'
/kw-/	เช่น	/kwen ² /	'ร้านค้า'
/khw-/	เช่น	/khwe:n ³ /	'ก้าน'

/ʔw-/	เซน	/ʔwa:y ² /	เลี้ยวกลับ
/sw-/	เซน	/swa:t ³ /	หวัดไป
/kw-/	เซน	/kwa:m ³ /	ขม
/ɲw-/	เซน	/ɲwa:y ⁵ /	หันกลับ
/lw-/	เซน	/lwa:t ³ /	เว็ย ๆ
/yw-/	เซน	/ywa:t ² /	ตก ^{หงครมา}

๑.๒ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย มี ๘ หน่วยเสียง ไคแก

/-p/	เซน	/lap ¹ /	หลับ
/-t/	เซน	/khat ⁵ /	คัก
/-k/	เซน	/lək ⁵ /	ลือก
/-ʔ/	เซน	/pia ^{ʔ1} /	เปี้ยก
/-m/	เซน	/kim/	คิม
/-n/	เซน	/nɔ:n/	นอน
/-ŋ/	เซน	/co:ŋ ⁴ /	รม
/-w/	เซน	/kha:w ¹ /	ชาว
/-y/	เซน	/ya:y/	เว็ยกราย

๒. หน่วยเสียงสระ แบ่งออกเป็นประเภทย่อยได้ ๒ ประเภท คือ

๑ ในวิทยานិพนธ์เรื่อง "หน่วยเสียงของภาษาเชียงใหม่" ไม่ปรากฏหน่วยเสียงนี้ แต่ถือว่าหน่วยเสียงพยัญชนะประสมในภาษาเชียงใหม่มี ๘ หน่วยเสียง เพราะถือว่า /sl-/ ในคำว่า /sluat³/ 'เสมอ' เป็นอีกหน่วยเสียงหนึ่ง แต่ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่นับว่า /sl-/ ในคำว่า /sluat³/ 'เสมอ' เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะประสม เพราะเห็นว่าคำนี้ออกเสียงเป็น ๒ พยางค์ คือ /sa^{ʔ2}-luat³/.

๒.๑ หน่วยเสียงสระเดี่ยว มีทั้งหมด ๑๘ หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น
ประเภทย่อยได้ ๓ ประเภท ได้แก่

๒.๑.๑ หน่วยเสียงสระหน้า มีทั้งหมด ๖ หน่วยเสียง ได้แก่

/i/	เช่น	/sin ¹ /	'สิน'
/i:/	เช่น	/si:n ¹ /	'สีด'
/e/	เช่น	/het ¹ /	'เห็ด'
/e:/	เช่น	/he:t ² /	'เหตุ'
/ɛ/	เช่น	/kheŋ ² /	'แข่ง'
/ɛ:/	เช่น	/khe:n ¹ /	'แขน'

๒.๑.๒ หน่วยเสียงสระกลาง มีทั้งหมด ๖ หน่วยเสียง

/ɨ/	เช่น	/thɨŋ ¹ /	'ถึง'
/ɨ:/	เช่น	/khɨ:n/	'คืน'
/ə/	เช่น	/kəŋ ² /	'ครึ่ง'
/ə:/	เช่น	/ŋə:n/	'เงิน'
/a/	เช่น	/wan/	'วัน'
/a:/	เช่น	/wa:n ¹ /	'หวาน'

๒.๑.๓ หน่วยเสียงสระหลัง มีทั้งหมด ๖ หน่วยเสียง ได้แก่

/u/	เช่น	/luŋ/	'ลุง'
/u:/	เช่น	/cu:ŋ ¹ /	'จุง'
/o/	เช่น	/woŋ/	'วง'
/o:/	เช่น	/ko:ŋ/	'โกง'
/ɔ/	เช่น	/pɔ ^{ʔ1} /	'รวม'
/ɔ:/	เช่น	/pɔ:/	'พอ'

โคแก

๒.๒ หน่วยเสียงสระประสม มี ๓ หน่วยเสียง ไทแก่

/ia/ ^๑	เช่น	/pia ^{๑5} /	'อวก'
		/mia/	'เมีย'
		/khiam ¹ /	'หายาก'
		/wian/	'เมือง'
		/liam ⁴ /	'แหลม'
/a/ ^๒	เช่น	/hāa/	'เรือ'
		/dāan/	'เดือน'
		/pāak ² /	'เปลือก'
		/lāan ³ /	'เลื่อน'
		/māang/	'เมือง'

^๑ สังเกตได้ว่า หน่วยเสียงประสม /ia/ ในภาษาเจียงใหม่ มี ๒ เสียงย่อย คือ จะออกเสียงสั้น [ia] เมื่อมีเสียงพยัญชนะ /r/ เป็นเสียงสะกด เช่น [pia^{๑5}] 'อวก' และออกเสียงยาว [i:a] ใน ๒ กรณี คือ เมื่อมีเสียงพยัญชนะ /p t k m ŋ ŋ w y/ เป็นเสียงสะกด เช่น [khia:m¹] 'หายาก' และเมื่อไม่มีเสียงพยัญชนะสะกดข้างท้าย เช่น [mi:a] 'เมีย' ดังนั้น [ia] และ [i:a] จึงเป็น ๒ เสียงย่อยของหน่วยเสียง /ia/ ที่เกิดขึ้นแบบหลักรอง (complementary distribution) เพราะทั้ง ๒ เสียงย่อยนี้จะไม่ปรากฏในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน

^๒ ในภาษาเจียงใหม่ หน่วยเสียงสระประสม /a/ ปรากฏแต่เป็นเสียงยาวเท่านั้น

/ua/ ^๑	เช่น	/phua ¹ /	ผ้า
		/pua ^{?5} /	พวง
		/kuan ¹ /	กวน
		/suak ² /	กุ
		/kuanɣ/	ขวง

๓. หน่วยเสียงวรรณยุกต์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยใหม่ มี ๒ ประเภท คือ เสียงระดับ และเสียงเลื่อน

๓.๑ เสียงระดับ มี ๓ หน่วยเสียง คือ

๓.๑.๑ เสียงกลาง /-/ ไม่ใช่สัญลักษณ์แทนหน่วยเสียง

มี เช่น

/maː/	มา
/saːw/	ยี่สิบ
/miː/	มี
/haw/	เรา
/fɿaŋ/	ฟาง

* จะสังเกตได้ว่า หน่วยเสียงสระประสม /ua/ ในภาษาไทยใหม่ มี ๒ เสียงย่อย คือ จะออกเสียงสั้น [ua] เมื่อมีเสียงพยัญชนะ /ʔ/ เป็นเสียงสะกด เช่น [pua^{?5}] 'พวง' และออกเสียงยาว [uːa] ใน ๒ กรณี คือ เมื่อมีเสียงพยัญชนะ /p t k m n ŋ w y/ เป็นเสียงสะกด เช่น [kuːan¹] 'กวน' และ เมื่อไม่มีเสียงพยัญชนะสะกดข้างท้าย เช่น [phuːa¹] 'ผ้า' ดังนั้น [ua] และ [uːa] จึงเป็น ๒ เสียงย่อยของหน่วยเสียง /ua/ ที่เกิดขึ้นแบบหลีกเลี่ยง (complementary distribution) เพราะทั้ง ๒ เสียงย่อยนี้ จะไม่ปรากฏในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน

นี่ เช่น

๓.๑.๒ เสียงต่ำ ไซ /2/ เป็นสัญลักษณ์แทนหน่วยเสียง

/pa:²/

. ป่า

/mi:²/

. หมี่

/ki:t²/

. แคบ

/kiŋ²/

. กิ่ง

/puak²/

. ปลวก

/may²/

. ไหม

๓.๑.๓ เสียงสูง ไซ /5/ เป็นสัญลักษณ์แทนหน่วยเสียง
นี่ แบ่งออกเป็น ๒ เสียงย่อย คือ(๑) เสียงสูง-สั้น ไคแกพยางค์ที่มีสระเสียงสั้น

ลงท้ายด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ /p t k ʔ/ หรือ พยางค์ที่มีสระเสียงสั้น เช่น

/kap⁵/

. คัม

/cat⁵/

. ราว

/tuk⁵/

. ทุก

/ci²⁵/

. กระทบ

/phua²⁵/

. ภู

(๒) เสียงสูง-ยาว ไคแกพยางค์ที่มีสระเสียงสั้น
ลงท้ายด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ /m n ŋ w y/ หรือ พยางค์ที่มีสระเสียงยาว หรือ
สระประสมเสียงยาว หรือพยางค์ที่มีสระเสียงยาวหรือสระประสมเสียงยาว ลงท้ายด้วย
หน่วยเสียงพยัญชนะ /m n ŋ w y/ เช่น

/kam⁵/

. คำ

/can⁵/

. ชัน

/huŋ⁵/

. รุง

/kiw⁵/

. คิว

/ʔuy⁵/

• ป๋ ย่า ตา ยาย •

/ma:⁵/

• มา •

/hua⁵/

• วัว •

/la:⁵/

• อ่าง •

/liɑŋ⁵/

• เลียง •

๓.๒ เสียงเลื่อน มี ๓ หน่วยเสียง ได้แก่๓.๒.๑ เสียงต่ำ - ขึ้น ไซ /l/ เป็นสัญลักษณ์แทน

หน่วยเสียงนี้ แบ่งออกเป็น ๒ เสียงย่อย คือ

(๑) เสียงต่ำ-ขึ้น-สั้น ไคแก่พยางค์ที่มีสระเสียงสั้น

ลงท้ายด้วยเสียงพยัญชนะ /p t k ʔ/ หรือ พยางค์ที่มีสระประสมเสียงสั้น เช่น

/tap¹/

• ตับ •

/pit¹/

• ปิก •

/cok¹/

• หอ •

/pa^{ʔ1}/

• พบ •

/pia^{ʔ1}/

• เปียก •

(๒) เสียงต่ำ-ขึ้น-ยาว ไคแก่พยางค์ที่มีสระเสียงสั้น

ลงท้ายด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ /m n ŋ w y/ หรือ พยางค์ที่มีสระยาว หรือสระประสม

เสียงยาว หรือพยางค์ที่มีสระยาวหรือสระประสมเสียงยาว ลงท้ายด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ

/m n ŋ w y/ เช่น

/cam¹/

• จำ •

/khan¹/

• ชัน •

/waŋ¹/

• หวัง •

ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง "หน่วยเสียงของภาษาเชียงใหม่" ไซว่า
"เสียงขึ้น"

/mɔː¹/

'หมอ'

/sɿa¹/

'เสือ'

/na:w¹/

'หนาว'

/lɿaŋ¹/

'เหลือง'

๓.๒.๒ เสียงต่ำ-ตก ไซ้ /3/ เป็นสัญลักษณ์แทนหน่วย-

เสียงนี้ เช่น

/pəŋ³/

'ฟัง'

/ka:³/

'กา'

/naŋ³/

'นาง'

/muəŋ³/

'ม่วง'

/mɿa³/

'เมื่อ'

๓.๒.๓ เสียงสูง-ตก ไซ้ /4/ เป็นสัญลักษณ์แทนหน่วย-

เสียงนี้ เช่น

/pa:⁴/

'ป่า'

/miŋ⁴/

'โกรธ'

/law⁴/

'เหล่า'

/buam⁴/

'บุบ'

/miaŋ⁴/

'เมียง'

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอน ข.

หลักเกณฑ์ที่ใช้จำแนกคำออกเป็นหมวดคำและหน้าที่ของหมวดคำ

๑. หลักเกณฑ์ที่ใช้จำแนกคำออกเป็นหมวดคำ

หลักเกณฑ์ที่ใช้จำแนกคำออกเป็นหมวดคำชนิดต่าง ๆ ในที่นี้จะอาศัย

"ตำแหน่ง" ของคำในประโยคเป็นเกณฑ์

"ตำแหน่ง" ในที่นี้ หมายถึง ที่ที่แต่ละคำปรากฏอยู่

จากการสังเกตดูตัวอย่างประโยคหลาย ๆ ประโยคในภาษา ก็พอจะตั้งเป็นข้อสมมุติฐานขึ้นได้ว่า คำชนิดใดมักจะปรากฏในตำแหน่ง หนา หรือหลัง คำจำพวกใดบ้าง แล้วจึงนำเอาคำเหล่านั้นมาสร้างเป็น "กรอบประโยคทดสอบ" ขึ้น เพื่อทดสอบข้อสมมุติฐานที่ได้ตั้งขึ้นนั้นอีกทีหนึ่ง จากนั้น จึงนำกรอบประโยคทดสอบเหล่านั้นมาใช้เป็นหลักในการแบ่งคำพูดในภาษาออกเป็นหมวดคำต่าง ๆ โดยยึดหลักว่า คำที่ปรากฏในตำแหน่งเดียวกันได้ หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่า คำที่ปรากฏแทนที่กันได้ในกลุ่มประโยคทดสอบนั้น ๆ เป็นคำในหมวดคำเดียวกัน ส่วนคำที่ปรากฏในตำแหน่งเดียวกันไม่ได้ ก็ถือว่าเป็นคำคนละหมวด

ตัวอย่าง เช่น การกำหนดคำนาม^๒ และคำกริยากรรม^๓

จะใช้กรอบประโยคทดสอบ ๑ คู่ ซึ่งได้จากการสังเกตดูตำแหน่งของคำต่าง ๆ ในประโยคหลาย ๆ ประโยค คือ สังเกตเห็นว่า คำว่า $le:w^5$ 'แล้ว' จะตามหลังคำประเภทหนึ่ง (ซึ่งจะเรียกว่าคำกริยากรรม) ใดทันที (โดยไม่ต้องมีคำนามมาคั่น) และคำว่า kam^1-lag 'กำลัง' ก็จะอยู่ข้างหน้าค่านั้นได้ควย จึงสร้างกรอบประโยคทดสอบขึ้นคู่หนึ่ง

^๑ วิจิตร ภาณุพงศ์, "ระบบไวยากรณ์" ... หน้า ๒๘.

^๒ คู่เรื่องนี้ ในบทที่ ๓ หน้า ๓๘.

^๓ คู่เรื่องนี้ ในบทที่ ๓ หน้า ๓๘.

โดยให้กรอมที่ ๑ มีช่องว่างอยู่ข้างหน้าคำว่า $le:w^5$ แล้ว และกรอมที่ ๒ มีช่องว่างอยู่ข้างหลังคำว่า kam^1-lan กำลัง เพื่อจะได้ให้ทดสอบดูว่ามีคำใดบางที่จะปรากฏในช่องว่างทั้งสองนี้ได้ ก็จะได้นำคำที่กำหนดให้อยู่ในหมวดคำเดียวกัน (คือหมวดคำกริยากรรม) ดังนี้

๑ ก. — $le:w^5$

๑ ข. kam^1-lan —

เมื่อได้กรอมประโยคเช่นนี้แล้ว เรายังสังเกตเห็นอีกว่ายังมีคำอีกชนิดหนึ่งที่สามารถปรากฏข้างหน้า คำดังกล่าวในกรอมประโยคทดสอบแต่ละกรอมได้อีกด้วย จึงต้องเว้นช่องว่างไว้อีก เพื่อจะใช้สำหรับทดสอบดูว่ามีคำใดบางที่จะปรากฏในช่องว่างทั้งสองนี้ได้ ก็จะได้นำคำที่กำหนดให้อยู่ในอีกหมวดหนึ่ง (คือหมวดคำนาม) ดังนี้

๑ ก. ๑ ๒ $le:w^5$

๑ ข. ๑ kam^1-lan ๓

คำที่สามารถปรากฏในช่องว่างตำแหน่งที่ ๑ ของกรอมประโยคทดสอบ ๑ ก. และ ๑ ข. ได้ จะถือว่าเป็นคำในหมวดคำนาม และคำที่สามารถปรากฏในช่องว่างตำแหน่งที่ ๒ ของกรอมประโยคทดสอบ ๑ ก. และช่องว่างตำแหน่งที่ ๓ ของกรอมประโยคทดสอบ ๑ ข. ได้ จะถือว่าเป็นคำในหมวดคำกริยากรรม

ตัวอย่าง

๑ ก. $na:m^5$ $d\dot{a}at^1$ $le:w^5$
 นำ เคียด แล้ว

๑ ข. $na:m^5$ kam^1-lan $d\dot{a}at^2$
 นำ กำลัง เคียด

คำว่า $na:m^5$ 'นำ' เป็นคำนาม คำว่า $d\dot{a}at^2$ 'เคียด' เป็นคำกริยา

กรรม

๒. หน้าที่ของหมวดคำ

เนื่องจากคำที่อยู่ในหมวดเดียวกันนั้น คือคำที่สามารถปรากฏในตำแหน่งเดียวกันหรือปรากฏแทนกันได้ ดังกล่าวมาแล้ว และเนื่องจากว่าเมื่อรูปภาษาหนึ่ง ๆ ไม่ว่าจะ เป็น

หน่วยเสียง หน่วยคำ คำหรือวลีก็ตาม เมื่อมีตำแหน่งก็ถือว่าทำหน้าที่^๑ ฉะนั้น คำในหมวดคำเดียวกันก็ถือว่าทำหน้าที่หรือทำหน้าที่อย่างเดียวกัน หน้าที่ (ของคำ) ในความหมายนี้อาจจะกล่าวได้ว่าเป็น "หน้าที่ (ของคำ) โดยตำแหน่ง" เช่น คำที่ปรากฏในตำแหน่งคำนามก็ถือว่าทำหน้าที่เป็นคำนาม คำที่ปรากฏในตำแหน่งคำกริยาก็อถือว่าทำหน้าที่เป็นคำกริยา เป็นต้น

ในการวิเคราะห์ประโยคเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคำในประโยคนั้นจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น ๓ ชั้น^๒ ดังต่อไปนี้คือ

ชั้นที่ ๑ เรื่องประโยคจะพิจารณาว่าหน่วยของประโยคที่ปรากฏอยู่ในตำแหน่งที่สำคัญของประโยคซึ่งเรียกว่า ส่วนประกอบของประโยคมีอะไรบ้าง หรือพูดถึงอย่างหนึ่งว่า ในประโยคต่าง ๆ มีหน่วยซึ่งทำหน้าที่ที่สำคัญอะไรบ้าง

ชั้นที่ ๒ เรื่องวลี จะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๒.๑ การวิเคราะห์นามวลี และกริยาวลี

เนื่องจากนามวลี และกริยาวลี มีการประกอบที่ซับซ้อนกว่าวลีอีก ๓ ชนิด (คือ วิเศษวลี กาลวลี และสถานวลี) เพราะฉะนั้นจึงต้องแบ่งการวิเคราะห์นามวลีและกริยาวลี ออกเป็น ๒ ชั้นควบกัน คือ

๒.๑.๑ ชั้นแรกต้องพิจารณาว่า หน่วยของวลีที่ปรากฏอยู่ในตำแหน่งที่สำคัญของวลีทั้ง ๒ ชนิด ซึ่งเรียกว่า ส่วนประกอบของวลีมีอะไรบ้าง

๒.๑.๒ ชั้นที่สอง พิจารณาว่าส่วนประกอบแต่ละชนิดนั้นประกอบด้วยคำในหมวดคำชนิดใดบ้าง

^๑ Leonard Bloomfield, Language (New York: Rinehart and Winston, Inc., 1961), p. 185.

^๒ วิจิตรนัฏ ภาณุพงศ์, "ระบบไวยากรณ์" ... หน้า ๕๕.

๒.๒ การวิเคราะห์พิเศษวลี กาลวลี และสถานวลี

วลีทั้ง ๓ ชนิดนี้ มีการประกอบที่ไม่ซับซ้อนเท่านามวลี และกริยาวลี เพราะฉะนั้น จึงอาจวิเคราะห์เพียงขั้นเดียวว่า ประกอบด้วยคำในหมวดคำชนิดใดบ้าง

ขั้นที่ ๑ เรื่องหมวดคำ จะพิจารณาว่าคำที่มีอยู่ในภาษา เชียงใหม่ อาจจะจำแนกโดยอาศัย "ตำแหน่ง" เป็นเกณฑ์ ออกเป็นหมวดคำใดทั้งหมด ในเมื่อเราถือว่าคำแต่ละหมวดจะต้องมีหน้าที่ในภาษา เมื่อทราบว่า มีคำอยู่กี่หมวดก็เท่ากับรู้ว่าหน้าที่ที่สำคัญในภาษามีอยู่กี่อย่าง

ขั้นต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีความสัมพันธ์กันเป็นทอด ๆ ใน ๒ ลักษณะ คือ

๑. หมวดคำในขั้นที่ ๑ จะทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของนามวลี และกริยาวลี ในขั้นที่ ๒ นามวลี หรือกริยาวลี ในขั้นที่ ๒ จะทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยค ประเภทราม และประเภทกริยา ตามลำดับ ในขั้นที่ ๑ (ดูรายละเอียด ในบทที่ ๔ หน้า ๕๕ และ ๗๐)

๒. หมวดคำในขั้นที่ ๑ จะทำหน้าที่เป็นพิเศษวลี กาลวลี หรือสถานวลี ในขั้นที่ ๒ และพิเศษวลี กาลวลี หรือสถานวลี ในขั้นที่ ๒ จะทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยค ประเภทหน่วยเสริมพิเศษ หน่วยเสริมบอกเวลา และหน่วยเสริมบอกสถานที่ตามลำดับ ในขั้นที่ ๑ (ดูรายละเอียดในบทที่ ๔ หน้า ๖๔ และ ๘๓)

ในการจำแนกคำออกเป็นหน่วยคำต่าง ๆ โดยอาศัย "ตำแหน่ง" ของคำดังกล่าวมาแล้ว ทำให้เราทราบแต่เพียงคร่าว ๆ เท่านั้นว่า ในภาษามีหน้าที่ที่สำคัญ (หน้าที่ในขั้นที่ ๑) อยู่ทั้งหมดเท่าไร โดยที่ยังไม่ทราบว่าหน้าที่เฉพาะของหมวดคำในขั้นต่อ ๆ ไป คือในขั้นที่ ๒ และในขั้นที่ ๑ คืออะไร

๒.๑ หน้าทีในวลี

หน้าทีในวลี หมายถึง หน้าทีของคำในฐานะที่เป็น "ส่วนประกอบของวลี" คำในหมวดคำต่าง ๆ (ในชั้นที่ ๓) อาจจะแยกกันหรือรวมกันทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบประเภทใดประเภทหนึ่งของวลีชนิดใดชนิดหนึ่งใน ๒ ชนิด คือ นามวลี หรือกริยาวลี ตัวอย่าง เช่น ในนามวลีจะมีส่วนประกอบ หรือสิ่งทีประกอบกันเข้าเป็นนามวลีอยู่ ๔ ประเภท คือ

๒.๑.๑	หน่วยหลัก	(ใช้ตัวย่อ ด)
๒.๑.๒	หน่วยคุณศัพท์ ^๒	(ใช้ตัวย่อ ค)
๒.๑.๓	หน่วยจำนวน	(ใช้ตัวย่อ จ)
๒.๑.๔	หน่วยกำหนด	(ใช้ตัวย่อ ก)

หน่วยหลัก คือ ส่วนประกอบของนามวลี ซึ่งอาจจะประกอบด้วยคำนาม^๓ หรือคำสรรพนาม^๔ ชนิดใดชนิดหนึ่ง หรือทั้ง ๒ ชนิด โดยอาจจะมีหรือไม่มีคำเชื่อมนาม^๕ อยู่ควบก็ได้ เช่น

* วิจิตร ภาณุพงศ์, "ระบบไวยากรณ์" ... หน้า ๔๔.

^๒ ในเรื่อง "ระบบไวยากรณ์" ของ ดร.วิจิตร ภาณุพงศ์ ใช้ว่าหน่วย
อกรรมย่อย (อบ)

^๓ ดูเรื่องนี้ ในบทที่ ๓ หน้า ๓๔.

^๔ ดูเรื่องนี้ ในบทที่ ๓ หน้า ๓๕.

^๕ ดูเรื่องนี้ ในบทที่ ๓ หน้า ๓๖.

คำนามคำเดียว

sɿa⁴
สี่

no:ŋ⁵
นอง

คำสรรพนามคำเดียว

chan¹
ฉัน

haw
เรา

คำนาม คำเชื่อมนาม คำสรรพนาม

sɿa⁴ kho:ŋ¹ the:
สี่ ของ เื่อ

no:ŋ⁵ kap¹ chan¹
นอง กับ ฉัน

หน่วยคุณศัพท์ คือ ส่วนประกอบของนามวลี ซึ่งอาจจะประกอบด้วย คำคุณศัพท์ คำเดียว หรืออาจจะมีคำลักษณนาม นำหน้าด้วยก็ได้ เช่น

คำคุณศัพท์คำเดียว

sɿa⁴ kaw²
สี่ เกา

ka-po:ŋ may²
กระโปรง ใหม่

คำลักษณนาม คำคุณศัพท์

sɿa⁴ tua¹ kaw²
สี่ ตัว เกา

ka-po:ŋ tua¹ may²
กระโปรง ตัว ใหม่

^๑ คู่นี้ ในบทที่ ๓ หน้า ๔๘.

^๒ คู่นี้ ในบทที่ ๓ หน้า ๔๓.

หน่วยจำนวน คือ ส่วนประกอบของนามวลี ซึ่งอาจจะประกอบด้วยคำลักษณนาม คำจำนวนนับ คำลำดับที่ คำหน้าจำนวน คำหลังจำนวน โดยอาจจะมีคำเหล่านี้เพียงชนิดเดียว หรือหลายชนิดรวมกันก็ได้ เช่น

คำลักษณนามคำเดียว	khaw ⁴	ca:n
ขาว		จาน
	co:n ⁵	kan
ซอน		คัน

คำจำนวนนับ คำลักษณนาม	no:n ⁵	so:n ¹	khon
นอง		สอง	คน
	ba:n ⁴	si: ²	laŋ ¹
บาน		สี่	หลัง

หน่วยกำหนด คือ ส่วนประกอบของนามวลี ซึ่งอาจจะประกอบด้วยคำบอกกำหนดเสียงสูง หรือคำบอกกำหนดเสียงสูง-ตก คำลงท้าย หรืออาจจะมีคำลักษณนามนำหน้าก็ได้ เช่น

คำบอกกำหนดเสียงสูงคำเดียว	ba:n ⁴	ni: ⁵
บาน		น
	ca:n	pu:n ⁵
จาน		นูน

- ๑ คู่นี้ ในบทที่ ๓ หน้า ๔๖.
- ๒ คู่นี้ ในบทที่ ๓ หน้า ๔๖.
- ๓ คู่นี้ ในบทที่ ๓ หน้า ๔๗.
- ๔ คู่นี้ ในบทที่ ๓ หน้า ๔๗.
- ๕ คู่นี้ ในบทที่ ๓ หน้า ๔๕.
- ๖ คู่นี้ ในบทที่ ๓ หน้า ๔๕.

ส่วนประกอบของนามวลีทั้ง ๔ ประเภทนี้ จะทำหน้าที่ตามลำพัง หรือ ทำหน้าที่
รวมกัน เป็น "แบบโครงสร้างของนามวลี" แบบต่าง ๆ เช่น

ล	sia ⁴ เสื่อ
	no:ŋ ⁵ นong
ลค	sia ⁴ may ² เสื่อ ใหม่
	kapo:ŋ tua ¹ kaw ² กระโปรง ตัว เกา
ลจ	sia ⁴ so:ŋ ¹ tua ¹ เสื่อ สอง ตัว
	ba:n ⁴ sa:m ¹ lan ¹ บ้าน สาม หลัง

๒.๒ หน้าที่ในประโยค^๒

หน้าที่ในประโยคในที่นี้ หมายถึงหน้าที่ของคำแต่ละหมวดในฐานะที่เป็น
"ส่วนประกอบของประโยค" จะเห็นได้ว่าคำ ๒๖ หมวด^๓ นั้น บางหมวดสามารถปรากฏและ
ทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วนประกอบของประโยคในประโยคเริ่มได้ แต่บางหมวดไม่สามารถ
ปรากฏและทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วนประกอบของประโยคในประโยคเริ่มได้

^๑ คุรายละเอียดยี่เรื่องนี้ ในบทที่ ๔ หน้า ๔๔.

^๒ คุรายละเอียดยี่ ในบทที่ ๔ หน้า ๔๕.

^๓ คุรายละเอียดยี่ ในบทที่ ๔ หน้า ๔๕.

ตัวอย่าง

nɔːŋ⁵ kin¹ khaw⁴
 ๓ ๓ ๓
 ๓ ๓ ๓
 นอง กิน ชาว

จะเห็นได้ว่า คำนาม nɔːŋ⁵ 'นอง' ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคประเภทหน่วยประธาน (ป) ตามลำดับได้

คำกริยากรรม kin¹ 'กิน' ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคประเภทหน่วยกรรม (ส) ตามลำดับได้

คำนาม khaw⁴ 'ข้าว' ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคประเภทหน่วยกรรมตรง (ต) ตามลำดับได้

เมื่อพิจารณาตัวอย่างประโยคอีกประโยคหนึ่งว่า

nɔːŋ⁵ kam¹-laŋ loː³ sɛa⁴ tua¹ may²
 ๓ ๓ ๓ ๓ ๓ ๓
 ๓ ๓ ๓ ๓ ๓ ๓
 นอง กำลัง ลอง เสื่อ ตัว ใหม่

จะเห็นได้ว่า คำช่วยหน้ากริยา kam¹-laŋ 'กำลัง' ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคประเภทหน่วยกรรม (ส) ตามลำดับได้ จะต้องทำหน้าที่ร่วมกับคำกริยากรรม loː³ 'ลอง'

คำอุทานนาม tua¹ 'ตัว' และคำคุณศัพท์ may² 'ใหม่' ก็ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคประเภทหน่วยกรรมตรง (ต) ตามลำดับได้ จะต้อง

๑ คู่มือใช้เครื่องหมาย / ในบทที่ ๑ หน้า ๑๕.

๒ คู่มือเรื่องนี ในบทที่ ๓ หน้า ๔๔.

๓ คู่มือเรื่องนี ในบทที่ ๓ หน้า ๓๕.

ทำหน้าที่ร่วมกับค่านาม sia⁴ . เสือ .

เมื่อพิจารณาหน้าที่ของคำในหมวดคำต่าง ๆ ทั้งในวลี และในประโยคว่าสามารถ
ทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วนประกอบของวลี และทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วนประกอบของประโยค
ในประโยคเริ่มได้ หรือไม่ได้อาจจะแบ่งคำในหมวดคำต่าง ๆ ออกเป็น ๒ จำพวก คือ

๑. คำหลัก^๑ คือ คำในหมวดคำที่สามารถทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วนประกอบ
ของวลี และทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วนประกอบของประโยคในประโยคเริ่มได้ มีทั้งหมด
๔ หมวด^๒

๒. คำไวยากรณ์^๓ คือ คำในหมวดคำที่ไม่สามารถทำหน้าที่ตามลำพัง
เป็นส่วนประกอบของวลี และไม่สามารถทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วนประกอบของประโยคใน
ประโยคเริ่มได้ จะต้องทำหน้าที่ร่วมกับคำหลัก และ/หรือ คำไวยากรณ์ด้วยกัน ซึ่งหมายความว่า
อีกอย่างหนึ่งว่าทำหน้าที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของส่วนประกอบของวลี หรือเป็นเพียงส่วนหนึ่งของ
ส่วนประกอบของประโยคเท่านั้น มีทั้งหมด ๑๔ หมวด^๔

๑ และ ๓ กัดแปลงคำจำกัดความของคำหลักและคำไวยากรณ์ มาจาก
ภาคี สันวาท "ลักษณะคำไวยากรณ์ในภาษาไทย" ... หน้า ๓๖, ๔๕.

๒ คุรายละเอียก ในบทที่ ๔ หน้า ๔๔.

๔ คุรายละเอียก ในบทที่ ๔ หน้า ๔๔.